

АНОТАЦІЇ

Ольга ШОДРА

“СЕБЕ, ТОБТО СВІЙ НАРОД, НАЗИВАЛИ РОС... ЇХ КОРОЛЬ ІМЕНУЄТЬСЯ ХАКАНОМ...”: РУСЬКЕ ПОСОЛЬСТВО 838–839 РОКІВ ДО ВІЗАНТІЇ ТА ІМПЕРІЇ ФРАНКІВ – ВАЖЛИВА ВІХА ПОЧАТКІВ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА МІЖНАРОДНОГО ВИЗНАННЯ КИЇВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

З поміж актуальних проблем сучасної східноєвропейської історіографії історія Київської Русі посідає особливе місце. Російські історики, повернувшись до “звичайної схеми російської історії”, яку свого часу аргументовано розкритикував Михайло Грушевський, вважають Руську державу етапом у розвитку своєї державності. Вони традиційно ведуть відлік її історії від 862 р., від літописної легенди про прикликання варягів, і пробують довести, що первісна Русь виникла на півночі Східної Європи, зокрема обґрунтовують версію Руського Ладозького каганату. Проте численні вказівки зарубіжних середньовічних авторів фіксують Русь і русів уже наприкінці VIII – на початку IX ст. та локалізують їх на півдні Східної Європи. Особливо цінною є інформація Бертинських анналів про посольство русів 838–839 рр. до Візантійської імперії та Імперії франків, яку можна вважати першою чітко датованою згадкою про старокіївську державу – Руський каганат, правитель якої, як вказав автор хроніки, мав тюркський імператорський титул “хакана” (“кагана”).

Ключові слова: українська державність, Київська держава, Русь, Візантія, Імперія франків.

Ян ТЕНГОВСКИ

РУСЬКІ ТА УТОРСЬКІ ПРИЧИНИ ПАДІННЯ ВЛАДИ БОЛЕСЛАВА ЩОДРОГО В ПОЛЬЩІ

Проаналізовано причини падіння влади Болеслава Щодрого в Польщі внаслідок внутрішнього конфлікту і вбивства краківського єпископа Станіславом. Запропоновано

SUMMARY

Olga SHCHODRA

“THEMSELVES, THAT IS THEIR PEOPLE, THEY CALLED ROS., THEIR KING CALLS HIMSELF HAKAN...”: RUS EMBASSY TO BYZANTINE AND FRANKISH EMPIRE IN THE YEARS 838-839 – AN IMPORTANT MILESTONE IN INTERNATIONAL RECOGNITION OF THE KYIVAN RUS STATE AND THE EARLY FORMATION OF THE UKRAINIAN STATEHOOD

The history of Kyivan Rus has a special place in the contemporary Eastern European historiography. Russian historians, while returning to the “usual scheme of Russian history” consider the Kyivan Rus one of the stages in the development of the Russian statehood. This theory was once reasonably criticized by Mykhaylo Hrushevsky.

Russian historians traditionally start the history of Kyivan Rus from the year 862 which is when, according to the chronicle’s legend the Vikings were called to rule over the local tribes. They try to prove that the primary Russian state arose in the north of Eastern Europe, supporting the version of the Russian Ladoga Khaganate.

However, numerous references in the foreign medieval sources mention Kyivan Rus and its people – rusians at the end of the VIII – at the beginning of the IX century and state their location primarily in the south of Eastern Europe.

Particularly valuable is the information of the Bertin Chronicle about the embassy of the rusians in the years 838–839 to the Byzantine Empire and the Franks Empire, which can be considered the first clearly dated mention of the Old Kyiv state – the Rusian Khaganate whose ruler, according to the author of the chronicle, had the Turkic emperor’s title of “Khakan” (Kagan).

Key words: ukrainian statehood, Kyivan Rus, Kyivan State, Rus, Byzans, Franks Empire

Jan TENGOWSKI

RUSIAN AND HUNGARIAN CAUSES OF BOLESŁAW’S THE BOLD GOVERNMENT COLLAPSE IN POLAND

The article deals with the reasons of the collapse of Bolesław the Bold government in Poland as a result of internal conflict and murder of Krakow bishop Stanisław. The

їх тлумачення у широкому контексті русько-польсько-угорських контактів, визначених родинними пов'язаннями правителів та окремими кроками їх політики. Докладно проаналізовано обставини пограбування князя Ізяслава Ярославовича в Польщі, коли він намагався вербувати там військо для повернення влади у Києві та розвиток ситуації, внаслідок якого краківський єпископ, відповідно до папської булли, всупереч Болеславу, чинив кроки щодо участі польських найманців у боротьбі за владу в Києві, внаслідок чого й виник конфлікт, в результаті якого Станіслав загинув, а Владислава вигнано з Кракова.

Ключові слова: Болеслав Щодри, єпископ Станіслав, русько-польсько-угорські стосунки.

Александр МУСІН

ЯК ПРОХОРО-ЛОБОДНИК КИЯН НАГОДУВАВ... Слово 31-е Києво-Печерського Патерика як джерело до історії середньовічної Русі та її матеріальної культури

Аналізуються свідчення матеріальної культури та політичної історії Східної Європи кінця XI ст., збережені в Києво-Печерському Патерику XI–XIII ст., конкретно, в Слові 31-му, присвяченому преподобному Прохору. Згадані тут як чуда виготовлення "солодкого" хліба з лободи та солі з попелу відносять своє пояснення у сільському побуті Східної Європи. Елемент чудесного, засвоєний цим побутовим явищем, пов'язаний не тільки з логікою агіографічного жанру, а й відмінностями міської й сільської середньовічної культури, до яких належали, відповідно автор Патерика й преподобний Прохор. На основі аналізу середньовічних текстів і новгородських берестяних грамот вираховується вага згаданої у Патерику головажні як міри твердих тіл, вживаної на Русі в Середньовіччі та в Україні аж до Нового часу, – 75 гр. Водночас доводиться ідентичність таких середньовічних мір ваги, як берковець та віз, які дорівнюють 163,8 кг. Слово про преподобного Прохора включає унікальні деталі громадянської війни в Київській Русі 1096–1101 рр. та її сприйняття київським суспільством. Літопис і традиційна українська й російська історіографія бачили тут боротьбу за вотчини між різними гілками

interpretations of this process are offered in the broad context of Rus'-Polish-Hungarian contacts, determined by the family ties of rulers and the individual steps of their policies. Also, we analyzed the circumstances of the robbery of Prince Iziaslav Yaroslavovich in Poland when he attempted to recruit an army for the return of power in Kyiv and the development of a situation whereby the Krakow bishop, in accordance with the papal bull, in spite of Boleslaw, took steps to engage Polish mercenaries in the struggle for supremacy in Kyiv. So, the conflict arose, as a result Stanislaw was killed, while Vladislav was expelled from Krakow.

Key words: Boleslaw the Bold, bishop Stanislaw, Rus'-Polish-Hungarian relations.

Alexandr MUSIN

SAINT PROCHOR OF PECHERSK AND KIEVAN SOCIETY AT THE END OF THE 11th CENTURY: KIEV PECHERSK PATERICON AS AN EVIDENCE OF POLITICAL HISTORY AND MATERIAL CULTURE OF MEDIEVAL EASTERN EUROPE

The article analyzes the evidences of material culture and political history of Eastern Europe at the end of the 11th century, preserved in the Kiev Pechersk Patericon, the Slavonic hagiographic text of the 11th-13th century. For example, the Life of Saint Prochor mentions the breadmaking of 'sweet' bread from quinoa (*Atriplex hortensis* or *Chenopodium album*) and production of salt from ashes as miracles. The both phenomena find their explanation in the rural culture of Eastern Europe, where such archaic practices are well known until today. The elements of miracles added to these phenomena of everyday culture might be explained by the logic of the hagiographic genre as well as by the differences between urban and rural medieval culture, to which belonged respectively the author of the Patericon and Saint Prochor. On the basis of the analysis of medieval texts and birch bark documents from Novgorod, the weight of the *golovazhnia* (*caput salis*, galwage) mentioned in the Patericon - the measure of weight, used in Rus' in the Middle Ages and in Ukraine till the Modern Period is calculated as circa 75 gr. The author argues the identity of such measures of weight as *berkovets* (*Berkowitz* or *Schiffspfund*

Рюриковичів. Об'єктивний аналіз середньовічних текстів дає змогу стверджувати, що рішення про вотчину, прийняті на Любецькому з'їзді в 1097 р., стосувалися тільки Руської землі в Середньому Подніпров'ї. Решту князів боролися за права влади в містах на торгових шляхах, що давало їм право на входження до "союзу архонтів" Руської землі – політичної структури, нав'язаної Східній Європі Візантією, і право на участь ("причастія") в політичному житті цього політичного утворення. Ця структура лише згодом прибрала форми родового співволодіння і неспівставна з європейським *corpus fratrum*. Джерела свідчать про архаїчну систему влади на Русі того часу, де домінували ціннісні орієнтації, складені в X ст., а економіка продовжувала базуватися на контролі над далекою торгівлею. Зроблено висновок про важливість Патерика як джерела знань з історії й археології Східної Європи.

Ключові слова: Києво-Печерський Патерик, преподобний Прохор-лободник, Київ, Русь.

of *Germen medieval texts*) and *voz* (cartful or *currus*), equal to 163,8 kg. The *Life of Saint Prochor* includes unique details of the civil war in Kievan Rus' in 1096-1101 AD and its perception in the contemporary Kievan society. The chronicles and Ukrainian and Russian historiography regard the war as struggle for the patri-monies (*otchiny*) between different branches of the Rurikids dynasty. However, the objective analysis of medieval texts allows us to assert that the decisions on the hereditary possession adopted at the Council of Liubech in 1097 AD dealt only with the Rus' Land in the Middle Dnieper area. Other princes fought for the rights of possession of administrative centers (*grady*) on the main commercial routes, which gave them the right to participate in the "union of archontes" of the Rus' Land – the political structure imposed on Eastern Europe by Byzantine Empire in the treaties of the 10th century and to "have a part" (*chast'*, *prichastie*) in political life of this territorial and social unity. This structure only later took the form of clannish sovereignty or co-ownership of the Rus' Land. This system of power can not be compared to the European *corpus fratrum*. The analysis of written sources testifies to the existence of the archaic system of political power in the 11th century Rus' with domination of value orientations of previous period. Its economy continued to be based on the control over long-distance trade. We can conclude that after 200 years of the study, the *Patericon* remains to be an important source of modern knowledge on the history and archeology of Eastern Europe.

Key words: the Kiev Pechersk Patericon, Saint Prochor of Pechersk, Kiev, Rus'

Віктор МЕЛЬНИК
ПОРТАЛ УСПЕНСЬКОГО СОБОРУ
В ГАЛИЧІ

Описано нові дослідження білокам'яного різьбленого декору Успенського собору в Галичі княжого часу. На основі міждисциплінарних досліджень проаналізовано технологічні особливості та історичний аспект створення порталу храму за часів існування Галицько-Волинської держави.

Ключові слова: Галицько-Волинська держава, Галич, Успенський собор, портал.

Victor MELNYK
PORTAL OF ASSUMPTION CATHEDRAL
IN GALICH

This is a novel view of the research of the carved white tone of the décor of the Assumption Cathedral in Galich princely times. On the basis of new multidisciplinary studies, the technological features and historical aspect of creating the portal of this temple of the Galician-Volyn principality have been analyzed.

Key words: Halych, Assumption Cathedral, portal, Galicia-Volyn principality.

Юрій ГУДИМА**ІСТОРИЧНА ГЕОМОРФОЛОГІЯ І ТЕРИТОРІЯ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ЗА СВДЧЕННЯМИ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО ЛІТОПІСУ**

Проаналізовано згадки Київського (XII ст.) та Галицько-Волинського (XIII ст.) літописів про рельєф – форми земної поверхні (гори, передгір'я, горбогір'я, пагорби, яри, печери, рівнини і поля) на території Карпат, Прикарпаття, Волині та Поділля. Розглянуто роль регіональної геоморфології у формуванні зовнішніх і внутрішніх державних кордонів та перебігу воєнних кампаній, а також значення в економічному житті Галицько-Волинської держави (локалізація місць історичних битв між військами сусідніх держав, гірські перевали у міжнародній системі торгівельних шляхів). На підставі повідомлень літопису про рельєф окремих ділянок земної поверхні визначено закономірності деяких соціальних катастроф (війни, голод, епідемії) на історичних землях Галичини та Волині княжої доби.

Ключові слова: Галицько-Волинська держава, історична географія, геоморфологія.

Володимир АЛЕКСАНДРОВИЧ ХОЛМСЬКИЙ ЄПАРХІАЛЬНИЙ ОСЕРЕДОК ЧАСІВ КОРОЛЯ ДАНИЛА РОМАНОВИЧА: МІФ ЯК МІФОТВОРЧИСТЬ

Проаналізовано відомості Холмського літопису короля Данила Романовича та інших дотичних до теми джерел, у яких зафіксовано функціонування від 1240-х років Холмської єпархії. Підтверджено літописне свідчення про її заснування в Угровську й переведення до Холму як відповідне практиці Київської митрополії XIII ст. Показано безпідставність новішого погляду про походження відповідних літописних відомостей як, нібито, пізнішої вставки та бездоказовість і помилковість версії про створення Холмської єпархії щойно на початку XIV ст. Привернуто увагу до спотворення у новітній літературі літописного викладу окремих важливих фактів холмської історії середини XIII ст., наслідком чого є, зокрема, заперечення літописних переказів про існування угровського єпархіального осередку та його переведення до Холму.

Yuriy HUDYMA**HISTORICAL GEOMORPHOLOGY AND THE AREA OF HALYCH-VOLHYN PRINCIPALITY RECORDED IN HALYCH-VOLHYN CHRONICLE**

The article provides an analysis of records portrayed in Kyiv (12 century) and Halych-Volhyn (13 century) Chronicles concerning relief – landforms (mountains, knolls, mounds, hills, ravines, caves, plains and fields) on the territory of The Carpathians, Subcarpathians, Volhyn and Podilia. The role of regional geomorphology in forming inner and outer state borders and courses of military campaigns were examined along with their significance in the economic life of Halych-Volhyn Principality (places of historic battles between the neighbouring states, mountain passes in the international system of trading routes). Owing to the chronicle records concerning the relief of certain areas, peculiarities of some social disasters (war, famine, epidemics) on the historical lands of the Princely era Galicia and Volhyn were defined.

Key words: Halych-Volhyn Principality, historical geography, geomorphology.

Volodymyr ALEXANDROVYCH THE BISHOPRIC CENTER OF Kholm DURING THE TIMES OF KING DANYLO: A MYTH AS MYTH-MAKING

The article analyzes the evidence of the Kholm chronicle and other sources illuminating the beginnings of the Kholm bishopric in the 1240s. It seeks to demonstrate that the foundation of the bishopric with the center in Uhrovska and its next transfer to Kholm accorded to the ecclesiastical practice of the Kyiv Metropolis in the 13th century. It also takes issue with some recent historiographic views of the late provenance of the earliest evidence of the chronicle about the bishopric and attempts to date its foundation on the beginning of the 14th century. The recent historical studies have often misinterpreted accounts of the chronicle about the history of Kholm from the mid-13th century which resulted in the denial of the existence of the bishopric in Uhrovska and its transfer to Kholm.

Key words: King Danylo Romanovych, Kholm, the Kholm Chronicle, the Kholm Bishopric.

Ключові слова: *Король Данило Романович, Холм, Холмський літопис, Холмська єпархія середини XIII ст.*

Ілля ПАРШИН

КЛІМАТ І ПОГОДА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ У ПИСЕМНІЙ ТРАДИЦІЇ XIII–XV СТОЛІТЬ

Розглянуто відображення кліматичних змін на території Галицько-Волинської держави у писемних джерелах XIII–XV ст. Встановлено, що надзвичайно холодні зими для досліджуваних територій були аномаліями, хоча часті розливи річок вказують на чималу кількість атмосферних опадів, особливо снігу. Загалом, як підсумовано, для XIII ст. характерний помірний клімат, тоді як у наступному столітті відбувається похолодання, яке могло негативно вплинути на сільське господарство місцевих жителів. Хоча писемні джерела – не надто надійна опора для аналізу погодних та кліматичних змін, зауважені трансформації відповідають загальним європейським тенденціям того часу.

Ключові слова: *Галицько-Волинська держава, клімат, Малий льодовиковий період, писемна традиція.*

Леонтій ВОЙТОВИЧ

БОРІТЬБА ЗА СПАДЩИНУ РОМАНОВИЧІВ (1340–1434): МІЖ СТЕРЕОТИПАМИ ТА ІСТОРИЧНОЮ ПРАВДОЮ

Здійснена спроба відкинути помилкові стереотипи навколо приєднання Галицької землі до Польського королівства в ході боротьби за спадщину Романовичів. Проаналізовано загадку загибелі князя Юрія Болеслава Тройденевича, основні етапи цієї боротьби на протязі 1340–1434 рр., їх учасників та підстави останніх. Показано, що тільки у 1434 р. Польща Зважилася анексувати галицьку частину королівства Русі, утворивши на її місці Руське воєводство. До того часу ця територія зберігала суверенний статус, знаходячись під правлінням Любарта-Дмитра Гедиміновича і Володислава Опольського або перебуваючи в унії з Угорським чи Польським королівствами. Зокрема, підтвердженням цього служать також титули правителів і претендентів, особливий адміністративний устрій на чолі

Ілля PARSHYN

CLIMATE AND WEATHER IN HALYCH-VOLHYNIAN STATE IN THE WRITTEN TRADITION OF THE XIII–XIV CENTURIES

The article deals with the reflection of climate changes on the territory of the Galician-Volhynian State in the written sources of the XIII–XV centuries. It is shown that extremely cold winters for the studied territories were anomalies, although frequent flooding of rivers indicated a significant amount of precipitation, especially snow. In general, for the XIII century was typical temperate climate, while in the next century there was a cold, which could negatively affect the agriculture of local residents. Although written sources are not very reliable for the analysis of weather and climate changes, but the observed transformations are consistent with the general European trends of that time.

Key words: *Galician-Volhynian state, climate, Little ice period, written tradition.*

Leontiy VOITOVYCH

FIGHT FOR INHERITANCE OF ROMANOVYCHS (1340–1434): BETWEEN STEREOTYPES AND HISTORICAL TRUE

In the article realizable attempt to cast aside erroneous stereotypes round tacking of Galychyna part of kingdom of Rus' carth to the Polish kingdom during a fight for the inheritance of Romanovichs. The riddle of death of price George-Boleslav Trojdenovych is analysed, basic stages of this fight on a draught 1340–1434, their patricipants and ground of the last. at owned all territory of kingdom of Rus', repeated the chinks of the predecessors typology. It is show that only in 1434 Poland of decided to annex Galychyna part of kingdom of Rus' forming the Rus' province in her place. To the that pore this territory kept sovereign status, being under a rule of Lubart-Dmitre Gedyminovych and Volodyslav d'Opole or being in union with the Hungari an or Polish kingdoms. In particular, confirmation of it the titles of rulers and pretanders, special administrative mode at the

з генеральними старостами та карбування окремих монет для цієї території.

Ключові слова: спадщина Романовичів, королівство Русі, Галицька частина, Любарт-Дмитро Гедимінович, Казимир III, Людовик Анжуйський, Володислав Опольський, Сігізмунд Люксембург, Владислав Ягайло.

Єжи СПЕРКА

КНЯЗЬ ВЛАДИСЛАВ ОПОЛЬСКИЙ У СТОСУНКАХ ЗІ ЛЬВОВОМ

Проаналізовано відомості щодо стосунків князя Владислава Опольського зі Львовом періоду його правління в руських землях (1372–1378, 1386–1387). Показано роль міста в системі урядування князя від імені угорських володарів, запропоновано огляд виставлених у Львові документів князя, його місцевого оточення та привілеїв, наданих місту. Пригадано львівські монети князя та проаналізовано приклади релігійної політики на терені багатоетнічного міста, зокрема свідчення підтримки католицьких чернечих орденів домініканців та францисканців. Доступні факти про стосунки князя Владислава Опольського зі Львовом вказують на нього як головний об'єкт інтересів правителя на приєднаних тоді до Угорського королівства західноукраїнських землях.

Ключові слова: князь Владислав Опольський, Львів, стосунки зі Львовом, західноукраїнські землі у складі Угорського королівства.

Наталя ЛЕШКОВИЧ

ОСТАННІЙ ГАЛИЦЬКИЙ КНЯЗЬ

У статті на підставі зарубіжних та вітчизняних досліджень, джерел простежується динаміка складних політичних та воєнних подій, в ході яких вирішувалося і питання про спадщину Галицько-Волинської держави. Здійснено спробу спростування історіографічної тези про те, що останнім легітимним галицьким князем і правителем королівства Русь був Володислав Опольський. Особлива увага приділена непересічній постаті Сцібора зі Сцібожиць як останнього галицького князя. З'ясовуються обставини, за якими Сцібор став володарем Галицького князівства. Розкривається постать Сцібора як талановитого політика

head with general heads and coinage of separate chinks, serve as also for it.

Key words: inheritance of Romanovychs, kingdom of Rus', Galychyna part, Lubart-Dmitre Gedyminovych, king Kazymyr III, king Lui d'Anjou, prince Volodyslav d'Opole, king Sigismund Luksemburg, king Vladyslav Jagajlo.

Jerzhy SPERKA

DUKE VLADISLAV OPOLSKY IN RELATIONS WITH LVIV

The information about relations between duke Vladislav Opolsky and Lviv at the time of his rule in the Rusian lands (1372–1378, 1386–1387) was analyzed. The role of the city in the system of government of the duke on behalf of the Hungarian rulers is shown, an overview of the documents of the duke, his local encirclement and the privileges given to the city in Lviv were offered. Lviv prince's coins were recalled and examples of religious politics on the territory of a multi-ethnic city were analyzed, in particular testimonies to support the Catholic monastic orders of the Dominicans and Franciscans were shown. Available facts about the relationship of duke Vladislav Opolsky with Lviv point to him as the main object of the interests of the ruler at the attached to the Hungarian kingdom of Western Ukrainian lands.

Key words: duke Vladislav Opolsky, Lviv, relations with Lviv, Western Ukrainian lands under the Hungarian rule.

Natalya Leshkovych

THE LAST GALICIAN PRINCE

In the article on the basis of foreign and domestic research and sources the dynamics of complex political and military events is traced, during which the question of the legacy of the Galician-Volyn state was solved. An attempt is made to refute the historiographical thesis that Volodyslav Opolsky was the last legitimate Galician prince and ruler of the kingdom of Rus. Particular attention is paid to the outstanding figure of Scybor from Scyborzhits as the last Galician prince. The circumstances under which Scybor became the ruler of the Galician principality are clarified. The figure of the Scyor is revealed as a talented politician and warrior. The causes of the loss of the Galician Price by Scybor are analyzed.

та воїна. Аналізуються причини втрати Сцібором Галицького князівства.

Ключові слова: королівство Русь, Галицьке князівство, Польща, Угорщина, Литва, Чехія, правлячі еліти, династичні угоди, унії, переговори, останній галицький князь.

Key words: the kingdom of Rus', the Galician principality, Poland, Hungary, Lithuania, Czech, ruling elites, dynastic agreements, unions, negotiations, the last prince of Galicia.